

Nr 401.

Av herr Birke, om avskaffande av byggnadsregleringen.

När under ett kritiskt skede av det andra världskriget vårt lands allmänna läge allvarligt tillspetsades, rådde i stort sett politisk enighet om att vissa regleringar vore nödvändiga för att man skulle kunna uppnå ekonomisk stabilitet. I 1942 års allmänna stabiliseringsprogram ingick bl. a. en begränsning av byggnadsverksamheten. Tillkomsten av 1943 års lag om tillståndstvång för byggnadsarbete bör ses mot denna bakgrund.

Byggnadsregleringen ingår emellertid som en fundamental punkt i regeringens ekonomiska program även för år 1952, och karaktären av fullmaktslag har icke förändrats. Vid »krig eller krigsfara, vari riket befinner sig, eller eljest under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden» äger nämligen Konungen, »i den mån det befinnes erforderligt för att upprätthålla ett fast penningvärde och befrämja en ändamålsenlig användning av förnödenheter och arbetskraft», att förordna att lagen träder i tillämpning. Såvitt jag kunnat finna ha dessa förutsättningar i grund förändrats. Sålunda har under de sju år, som förflutit sedan krigsslutet, vårt allmänna försörjningsläge blivit mycket gynnsamt. Trots detta har programmet om ett fast penningvärde icke kunnat realiseras. Det kan här räcka med att nämna, att den svenska kronans köpkraft nu är mindre än hälften av dess förkrigsvärde. Planhushållningspolitiken synes icke heller ha fallit särskilt väl ut. Som framgår av olika yrkanden om ökade kvottilldelningar inom praktiskt taget varje område, råda mycket delade meningar om vad som är »ändamålsenlig användning» av förnödenheter och arbetskraft. Vad särskilt gäller bostadsproduktionen må erinras om det bekymmersamma läget på bostadsmarknaden, om de nu med 50 procent förlängda byggnadstiderna och om det förhållandet att det av bostadsstyrelsen uppställda programmet för bostadsproduktionen icke på långt när kunnat hållas. Över huvud taget framstår det som omöjligt att genom detaljregleringar söka komma till rätta med de allmänekonomiska frågorna. Att i längden genom konstlade åtgärder söka avskärma en del av arbetsmarknaden och i övrigt ha en relativt fri sektor är både teoretiskt och praktiskt omöjligt. Byggnadsregleringen är också så till vida ofullständig, som den omfattar knappt en fjärdedel av de totala investeringarna; att ge sig på hela investeringsvolymen har nämligen framstått som omöjligt. Jag anser för min del att det fria

konsumtionsvalet måste återställas och att detta blott kan ske genom allmänpolitiska åtgärder.

Även ur den enskilde individens synpunkt innebär byggnadsregleringen allvarliga inskränkningar genom att det för en viktig sektor icke existerar något fritt konsumtionsval utan dispositionen av de egna resurserna blir beroende av vissa myndigheters särskilda tillståndsgivning. Förseningar och krångel uppstå och, vad mer är, åtskillig arbetskraft kan icke utnyttjas alls eller åtgår till improduktivt arbete, t. ex. uppvaktningar av myndigheter.

Som ett led i vårt allmänna program om en friare ekonomi anser jag det nödvändigt att man så snart som möjligt söker avskaffa byggnadsregleringen. När yrkande i samma riktning tidigare framförts från vårt håll, har bland annat den invändningen anförts, att bostadsproduktionen i så fall skulle utestängas till förmån för industriella investeringar. Numera ha emellertid väsentliga förändringar inträffat genom den på en del områden framträdande konjunkturavmattningen. Detta gäller icke blott för vissa inhemska konsumtionsvaror utan även för viktiga exportartiklar, t. ex. trämassa och papper. Därtill kommer, vilket i detta sammanhang är synnerligen viktigt, att på näringslivet lagts nya speciella avgifter, bl. a. för att hålla tillbaka investeringarna.

Vad angår de offentliga anläggningsarbetena kan nämnas, att kommunerna till följd av de allmänna fördyringarna och de höjda ortsavdragen måst vidtaga betydande skattehöjningar, vilket givit anledning till en viss återhållsamhet. Därjämte har statsrådet och chefen för finansdepartementet i reserv ett förslag om en obligatorisk skatteandel för kommunala investeringar, vilket borde verka dämpande på den kommunala investeringslusten.

Vad bostadsbyggandet beträffar synes mig detta i så många andra hänseenden reglerat, t. ex. genom bostadsstyrelsens belåningskontroll, att byggnadsregleringen för denna produktion framstår som särskilt överflödigt. Ett slopande av byggnadsregleringen skulle också medföra ett återställande av fri konkurrens mellan olika byggnadsföretagare. Nu torde nämligen vissa kommuner utnyttja denna reglering till att utestänga enskilda byggnadsföretagare. Skulle samtliga företagare få konkurrera på lika villkor, komme detta sannolikt att leda till nedpressningar av kostnaderna och därmed även av hyresnivån. För egnahemsbyggandet liksom för småindustrien och hantverket är det särskilt angeläget att byggnadsregleringen avskaffas, då här torde finnas arbetskraftsreserver, som nu genom regleringarna icke kunna utnyttjas.

Jag får slutligen framhålla, att man enligt min mening ej kan komma till rätta med svårigheterna blott genom ändrad administration för byggnadsregleringen. Ett ersättande av lokala byggnadskvoter med s. k. länskvoter medför nämligen endast att man på ett nytt organ överflyttar beslutanderätten rörande vem som i det enskilda fallet skall få byggnadstillstånd.

Jag hemställer sålunda,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla,
att Kungl. Maj:t snarast ville för riksdagen framlägga förslag till åtgärder för avskaffande av byggnadsregleringen.

Stockholm den 26 januari 1952.

E. Birke.
